

كتاب سال جمهوری اسلامی ایران

فلسفه حسابی

نویسنده: یحیی حساس یگانه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فلسفة حسابرسى

ناشر برگزیده

هفدهمین، بیستمین، بیست و دومین، بیست و سومین و بیست و چهارمین

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

فلسفه حسابرسی

نویسنده

یحیی حساس یگانه

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی

تهران ۱۳۹۰

سرشناسه : حسام یگانه، یحیی، ۱۳۲۹ - .

عنوان و نام پدیدآور: فلسفه حسابرسی / نویسنده: یحیی حسام یگانه.

مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری : دوازده، ۳۶۷ ص.

شابک : ۹۷۸-۰۵۵-۰۶۰۰-۱۲۱- .

یادداشت : چاپ چهارم: ۱۳۹۰ (قیچی).

یادداشت : کتابخانه: ص. [۳۴۱]-۳۵۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : حسابرسی

شانسه افزوده : شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

ردیفندی کنگره : ۱۳۸۴: HFO۶۶۷/۵۷

ردیفندی دیوبی : ۶۵۷/۴۵

شماره کتابشناس ملی : ۲۱۶۶۰-۸۴-۲۱۶۶۰

فلسفه حسابرسی

نویسنده: یحیی حسام یگانه

چاپ نخست: ۱۳۸۴

چاپ چهارم: ۱۳۹۰؛ شمارگان: ۱-۳۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی: مینا؛ چاپ: عطا؛ صحافی: دلشداد

حق چاپ محفوظ است.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

- اداره مرکزی: خیابان افريقا، چهارراه حقانی (جهان کردک)، کوچه کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۲۷-۱۵۸۷۵-۸۸۷۷۴۵۶۹؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲
- آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir
- مرکز پخش: شرکت بازرگانی کتاب گستر، خیابان افريقا، بین بلوار ناهید و گلشهر، کوچه گلfram، پلاک ۷۲؛ کدپستی: ۱۹۱۵۶۷۳۴۸۳؛ تلفن: ۰۲۲۰۲۲۱۴۰-۴۳؛ تلفکن: ۰۲۲۰۵۰۳۲۶
- آدرس اینترنتی: www.ketabgostarco.com info@ketabgostarco.com
- فروشگاه یک: خیابان انقلاب، رویه روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۰۶۴۰۰۷۸۶

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۵	فصل اول: نیاز به فلسفه حسابرسی
۷	وضعیت کنونی تئوری حسابرسی
۷	نقش‌هایی که تئوری به عهده دارد
۹	مسائل و مشکلاتی که حسابرسی با آن مواجه است
۱۴	هدف تئوری
۱۵	فلسفه و حسابرسی
۱۸	نگرش فلسفی
۲۱	درک کلی
۲۱	وسعت نظر
۲۲	بصیرت
۲۲	بینش
۲۳	روش فلسفه
۲۴	روش تحلیلی
۲۴	روش اخلاقی - ارزشی
۲۶	حسابرسی به عنوان یک رشته علمی

۳۱	فصل دوم: روش‌شناسی حسابرسی
۳۲	رویکرد علمی
۳۵	رویکرد حسابرسی
۳۷	روش‌شناسی در علم
۴۱	روش‌شناسی در حسابرسی
۴۴	تفاوت‌های بین روش‌شناسی علمی و روش‌شناسی حسابرسی
۴۷	تئوری احتمالات در علم و حسابرسی
۴۸	روش‌شناسی فضایت‌های ارزشگذاری
۵۱	فصل سوم: پیشینه حسابرسی
۵۲	ماهیت تاریخ
۵۳	هدف تاریخ
۵۴	پیشینه حسابرسی
۵۴	رویدادنگاری حسابرسی در جهان
۵۵	حسابرسی‌های پیش از تشکل حرفه‌ای
۵۶	حسابرسی‌های بعد از تشکل حرفه‌ای
۵۹	شناسایی تغییرات در پیشینه حسابرسی
۵۹	ماهیت متغیر حسابرسی
۶۱	محیط حسابرسی و پیشینه آن
۶۳	صلاحیت حرفه‌ای، استقلال و پیشینه حسابرسی
۶۴	مراقبت حرفه‌ای در حسابرسی و پیشینه آن
۶۶	انکارهای حسابسان در پیشینه حسابرسی
۶۹	پیشینه مختصر حسابرسی در ایران
۸۳	فصل چهارم: شک، تردید، رسیدگی و حسابرسی
۸۳	(چراچی حسابرسی)
۸۴	شک، تردید، رسیدگی و حسابرسی

۸۵	مثال‌هایی در رابطه با شک، تردید، ابهام‌ها و رسیدگی
۸۹	رسیدگی و حسابرسی
۹۱	صورت‌های مالی و رسیدگی
۹۲	مربوط بودن، قابلیت اعتقاد و قابلیت رسیدگی
۹۵	فصل پنجم: نقش‌های اقتصادی و اجتماعی حسابرسی
۹۶	نقش عام اجتماعی رسیدگی و حسابرسی
۹۷	نقش خاص اجتماعی حسابرسی
۹۹	حاکمیت شرکتی
۱۰۱	حاکمیت شرکتی چیست؟
۱۰۲	تعريف
۱۰۴	چارچوب نظری حاکمیت شرکتی
۱۰۵	تئوری نمایندگی
۱۰۷	تئوری هزینه معاملات
۱۰۹	تئوری هزینه معاملات در برابر تئوری نمایندگی
۱۱۰	تئوری ذی‌فعان
۱۱۲	تئوری ذی‌فعان در برابر تئوری نمایندگی
۱۱۳	قدرت و نقش اجتماعی حسابرسی
۱۱۴	نقش اقتصادی کلی رسیدگی و حسابرسی
۱۱۶	نقش اقتصادی خاص حسابرسی
۱۲۰	تقریر ادبیات نقش اقتصادی حسابرسی
۱۲۲	نفع شخصی اقتصادی و رسیدگی
۱۲۵	نفع شخصی اقتصادی و حسابرسی
۱۲۶	نقش روانشناسی رسیدگی و حسابرسی
۱۲۷	حسابداری سحرآمیز و تشریفات آن
۱۲۸	نقش روانی فرایند رسیدگی و تأیید و حسابرسی
۱۳۰	نقش بیمه سیاسی حسابرسی

۱۳۲	فصل ششم: اهداف حسابرسی
۱۳۳	موضوع‌ها و پدیده‌های تجربی
۱۳۴	موضوع‌ها و پدیده‌های تجربی
۱۳۵	حسابرسی، واقعیت اقتصادی، و تقریر ادبیات
۱۳۷	کیفیت اطلاعاتی و حسابرسی
۱۳۸	حسابرسی و ارزش افزوده
۱۳۹	ابعاد اطلاعاتی حسابرسی
۱۴۰	و ظایف انسانی، تضاد و حسابرسی
۱۴۳	بیان هدف حسابرسی
۱۴۵	معیارهای کیفیت اطلاعات و حسابرسی
۱۴۶	اهداف پنهانی حسابرسی
۱۴۷	فصل هفتم: فرضیات بدیهی حسابرسی
۱۴۷	ماهیت فرضیات بدیهی
۱۵۲	فرضیات بدیهی حسابرسی
۱۵۳	فرضیات بدیهی توجیه‌کننده حسابرسی
۱۵۹	فرضیات بدیهی رفتاری حسابرسی
۱۶۷	فرضیات بدیهی کارکردی حسابرسی
۱۷۲	تأثیر، اثبات و گواهی
۱۷۵	فصل هشتم: مفاهیم حسابرسی
۱۷۶	ماهیت مفاهیم
۱۷۹	ابعاد مفاهیم
۱۸۲	مرحله اول - مشاهده واقعیت‌های مربوط به زمینه معین
۱۸۳	مرحله دوم - تدوین قواعد کلی بر اساس واقعیت‌های مشاهده شده
۱۸۶	انواع مفاهیم
۱۹۰	روش ذهنی و مفهومی

۱۹۴	مفاهیم اولیه در حسابرسی
فصل نهم: استقلال	
۱۹۷	پاسخ‌گویی، شایستگی و درستکاری
۱۹۹	انگیزه‌هایی برای شایستگی و استقلال حسابرس
۲۰۰	ماهیت استقلال حسابرس
۲۰۵	استقلال ظاهری حسابرس
۲۰۶	بعاد گوناگون استقلال حسابرس
۲۰۷	مقررات‌گذاری در حوزه استقلال حسابرس
۲۰۸	منع قانونی و استقلال حسابرس
۲۱۱	خدمات مدیریت و استقلال حسابرس
۲۱۲	استقلال حسابرس و سهامداران
۲۱۴	موقعیت‌های کنونی و استقلال حسابرس
۲۱۶	راهنمای پیشنهادی برای استقلال حسابرس
۲۱۸	پیشنهادهایی در زمینه مقررات‌گذاری برای استقلال حسابرس
۲۱۹	رویکردی غیر از مقررات‌گذاری برای استقلال حسابرس
۲۲۲	استقلال حسابرسی در برابر استقلال حسابرس
۲۲۵	
فصل دهم: مراقبت حرفه‌ای	
۲۲۷	مفهوم حسابرس محتاط
۲۲۲	تعیین سطوح معقول مهارت و مراقبت حرفه‌ای در حسابرسی
۲۲۵	مسئولیت حسابرسان در زمینه وظایف خاص
۲۲۵	مسئولیت حسابرسان در مقابل استفاده کنندگان از گزارش حسابرسی
۲۴۵	افراد و گروه‌های اصلی ذی‌نقع حسابرسی
۲۴۶	شرکت یا سهامداران؟
۲۴۷	مسئولیت در مقابل اشخاص ثالث
۲۵۰	پاسخ‌گو داشتن حسابرسان

۲۵۱	مسئولیت حسابرسان و تغییر استاندارهای حسابرسی
۲۵۴	مسئولیت در مورد شواهد حسابرسی
۲۵۷	فصل یازدهم: ارائه منصفانه
۲۵۷	(گواهی کیفیت صورت‌های مالی)
۲۵۸	حسابرسی و فعالیت‌های تجاری
۲۶۰	حسابرس و فرایند حسابداری
۲۶۱	واقعیت‌ها و فرایند حسابداری
۲۶۲	واقعیت‌های اقتصادی و حسابرس
۲۶۳	مسئله شناخت و حسابرس
۲۶۶	تصمیمات استفاده کنندگان و حسابرس
۲۶۷	حسابرس و قابلیت اعتماد اطلاعات
۲۶۹	پردازش داده‌ها، کنترل‌های داخلی و حسابرس
۲۷۰	حسابرسی و اصول پذیرفته شده حسابداری
۲۷۱	اصول حسابداری به طور عمومی مورد پذیرش قرار گرفته و مناسب می‌باشد
۲۷۱	اصول پذیرفته شده حسابداری کامل نیستند
۲۷۲	معنی اصول پذیرفته شده حسابداری در عمل
۲۷۳	افشای کافی و حسابرس
۲۷۵	مسئله بنیادین حسابرسی
۲۷۵	ماهیت پدیده‌های قابل گزارش و قابل حسابرسی
۲۷۷	مفهوم بزرگ‌نمایی کیفیت گزارشگری
۲۷۹	برچسب گزارشگری و قدرت حرفاء
۲۸۱	تصورات و حسابرس
۲۸۲	فصل دوازدهم: شواهد حسابرسی
۲۸۴	فرض تأییدپذیری و حسابرسی
۲۸۶	فرض تأییدپذیری و شواهد حسابرسی

۲۸۷	ویژگی‌های کیفی صورت‌های مالی که می‌توان در مورد آن‌ها شواهد جمع‌آوری کرد
۲۸۸	ارزش بازخورد و ارزش پیش‌بینی
۲۸۸	به موقع بودن
۲۸۸	ارائه صادقانه
۲۸۸	دقت و عدم اطمینان
۲۸۹	بی‌طرفی
۲۹۰	شواهد حسابرسی و مدارک مؤید
۲۹۱	ویژگی‌های فلسفی
۲۹۴	شواهد، حقیقت و معرفت (شناخت)
۲۹۸	شواهد در زمینه‌های مختلف
۲۹۸	ماهیت شواهد
۲۰۲	قضایا و شواهد در حسابرسی
۲۰۷	انواع شواهد در حسابرسی
۲۰۸	شواهد حسابرسی و تئوری شناخت (معرفت)
۲۰۸	تئوری شناخت (معرفت)
۲۱۱	سنديت یا مرجعيت
۲۱۱	اشراق
۲۱۲	خردگرایی یا منطق‌گرایی
۲۱۲	تجربه‌گرایی
۲۱۲	عمل‌گرایی یا پرآگماتیسم
۲۱۲	شك‌گرایی
۲۱۴	ویژگی‌های مدارک مؤید
۲۱۴	ویژگی‌های عملیاتی
۲۱۵	ماهیت مدارک مؤید
۲۱۶	قضاوی در مورد مدارک مؤید در حسابرسی
۲۱۸	آزمون قضایای حسابرسی
۲۱۹	مفهوم ریسک حسابرسی

۲۲۱	اهمیت و حسابرس
۲۲۱	ماهیت معاملات مورد حسابرسی
۲۲۲	اثر نسبی اهمیت
۲۲۲	ارتباط به کیفیت گزارشگری مالی
۲۲۳	رسیدگی به مدارک مؤید در حسابرسی
۲۲۴	آزمون حسابرسی
۲۲۵	ارزیابی کنترل‌های داخلی
۲۲۶	فن آوری سیستم‌ها و حسابرس
۲۲۷	بررسی صورت‌های مالی
۲۲۷	بررسی تحلیلی
۲۲۸	گزارش حسابرسی
۲۲۹	گزارش‌های حسابرسی مشروط
۲۲۹	سایر گزارش‌های حسابرسی
۲۳۱	فصل سیزدهم: اخلاق حرفه‌ای
۲۳۲	مبانی تئوری اخلاق
۲۳۷	ماهیت حرفه
۲۴۱	کتاب‌شناسی فارسی
۲۴۲	کتاب‌شناسی انگلیسی
۲۵۲	نمایه

به نام آن یگانه‌ای که همه هستی از اوست

پیشگفتار

پیش از آن که نوشتۀ پیش رو، از انتقاداتی سخت‌تر از آنچه بی‌شک سزاوار آن است در امان بماند، لازم است چند کلمه‌ای از باب توضیح و معدرت و نوعه ارائه مطالب، عنوان شود.

بسیاری از عزیزانی که بهتر از من با مبانی تئوری و فلسفی حسابرسی آشنایی دارند، می‌دانند که ورود به حوزه تأثیف کتاب‌هایی از این دست کار چندان ساده‌ای نیست و سال‌ها مطالعه و بررسی گستردۀ را می‌طلبد و این مطالعه و بررسی، باید حوزه‌های وسیعی را در برگیرد. اما اگر قرار است در این زمینه‌ها کتاب‌هایی نوشته شود، این امر را باید از یک جا شروع کرد. از آنجا که آدمی عمر جاود ندارد، به ناچار کسانی که به نوشتۀ این گونه کتاب‌ها دست می‌زنند باید در تأثیف قسمت‌های گوناگون آن وقت زیادی را صرف کنند؛ این زمان بسیار بیشتر از آن مقداری است که ممکن است به وسیله کسانی صرف شود که به گوشۀ‌هایی از مبانی نظری حسابرسی می‌بردازند. برخی از صاحب‌نظران بر این باورند که اصولاً نباید کتابی که زمینه وسیعی را در برگیرد نوشته شود، یا اگر هم نوشته می‌شود باید مجموعه‌ای باشد از کتب جداگانه به قلم نویسنده‌گان مختلف. بنابراین از این عزیزان و تمام صاحب‌نظران عذر می‌خواهم زیرا که کتاب پیش رو برای طرح وحدت و یکپارچگی مطالب، حوزه وسیعی از مبانی تئوری حسابرسی را در برگرفته است.

موضوع کتاب که سال‌ها در مقاطع تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) توسط مؤلف با بهره‌گرفتن از منابعی، که در انتهای در قسمت کتاب‌شناسی آمده است، تدریس شده،

مربوط به شناخت فلسفی از حسابرسی است. بنابراین، شناخت فلسفی و چیستی و چرازی حسابرسی هدف تألیف کتاب بوده است.

همان گونه که آگاهی دارید، شناخت (معرفت) انسان از جهان و پدیده‌ها از سه طریق شناخت علمی، شناخت هنری و شناخت فلسفی، حاصل می‌شود.

انسان به مدد حواس خود با محیط روبرو می‌شود و از پیرامون خود شناخت و معرفت به دست می‌آورد. شناخت علمی، منظم و سازمان یافته است. به روش‌های معین و سنجیده متکی بوده و بر واقعیات خارجی استوار است و از عواطف و تمایلات شخصی به دور است. در شناخت علمی تأکید بر واقعیات بیرونی است.

شناخت و معرفت هنری نقطه مقابل شناخت علمی است و شناخت هنری متکی بر واقعیت‌های درونی یعنی عواطف و احساسات است. هنرمند واقعیات بیرونی را با عواطف و آرزوهای خود در می‌آمیزد و اثری را پدید می‌آورد که آن اثر را هنری می‌گویند. در شناخت هنری تأکید و توجه بر واقعیت‌های درونی است.

برای روشن شدن موضوع، فرض کنید در یک شب مهتابی، یک ستاره‌شناس با تلسکوپ به ماه می‌نگرد. وی به بررسی و مطالعه ماه به عنوان یکی از اجزای منظومة شمسی پرداخته است و در تلاش است به تابع علمی درباره ماه برسد. نتیجه کار وی نتیجه‌های علمی و شناخت وی شناختی علمی است. حال فرض کنید شخص دیگری در همان لحظه در نقطه دیگری از جهان به ماه می‌نگرد. وی با نگریستن به ماه قطعه شعر زیبایی درباره پار خود و یا هر موضوع دیگری می‌سراید. حاصل چنین کاری یک اثری هنری بوده و شناخت وی هنری است. شناخت و معرفت انسان در اکثر موارد یا علمی است و یا هنری. با این همه، همواره سائل و پرسش‌هایی برای انسان مطرح بوده است که بررسی و مطالعه آن‌ها نه در قلمرو علم امکان‌پذیر است و نه در قلمرو هنر. طرح و بررسی این گونه مسائل، شناخت فلسفی را به وجود می‌آورد. البته یافته‌های شناخت فلسفی به مدد شناخت علمی و هنری امکان‌پذیر است و این دو نوع شناخت یاور شناخت فلسفی هستند.

توضیح و تبیین فلسفه و شناخت فلسفی، موضوع این کتاب نیست. بلکه در این نوشته با دیدی فلسفی به موضوع حسابرسی پرداخته شده و به مدد فلسفه کاربردی، تئوری‌ها و هدف‌های حسابرسی بررسی گردیده و چیستی و چرازی حسابرسی و مقصد و مقصود

حسابرسی مورد مطالعه قرار گرفته است. برای دستیابی به این منظور از روش قیاسی^۱ برای بیان موضوع استفاده شده است. بنابراین، تلاش شده تا با بررسی، تحلیل و ارائه توضیح‌های کافی، خواسته بتواند درک صحیحی از مسائل ذیل پیدا کند:

هدف‌های حسابرسی چیست؟

حسابرس چگونه به این هدف‌ها دست پیدا می‌کند؟

چه کسانی از دستیابی حسابرس به این هدف‌ها منتفع می‌شوند؟

چه مشکلات و مسائلی در رابطه با هر یک از موارد فوق وجود دارد؟

مطلوب کتاب، با بیان یک سری موضوع‌های مرتبط با یکدیگر کامل می‌شود. اگر این موضوع‌ها در کنار هم در نظر گرفته شوند، تشکیل یک چارچوب دستوری (هنگاری) برای تئوری حسابرسی را می‌دهند. بدین معنا که برای تدوین این تئوری‌ها ابتدا هدف‌ها، تعیین شده و سپس فرضیات بدیهی، که تصور می‌شود جهت دستیابی به این هدف‌ها باید تدوین شوند، استنتاج می‌گرددند. به عبارت دیگر، نهوده بیان مطالب به این صورت است که ابتدا به بیان استدلال‌ها و توضیح‌های لازم درباره هدف‌ها و نقش‌های اصلی حسابرسان مستقل پرداخته شده است. در بیان این موضوع‌ها تعامل، تقابل و ترکیب موضوع با محیط نیز لحاظ شده است. این ترکیب در برگیرنده آن جنبه‌هایی از فعالیت‌های تجاری است که قابل بیان در قالب اصطلاحات حسابداری مالی بوده و در صورت‌های مالی ارائه می‌شوند و می‌باشد توسط حسابرس مورد ارزیابی قرار گرفته و برای آن‌ها گزارش حسابرسی تهیه شود. در ضمن، مباحثی نیز در رابطه با تهیه کنندگان و استفاده کنندگان صورت‌های مالی مطرح می‌شود. منظور از تهیه کنندگان صورت‌های مالی، افراد یا سازمان‌هایی هستند که مسئولیت تهیه و گزارش اطلاعات مالی با آن‌ها است و منظور از استفاده کنندگان، اشخاصی هستند که صورت‌های مالی برای آن‌ها تهیه شده است.

افزون بر مباحثت فوق، توضیح‌هایی نیز در زمینه پیشینه حسابرسی بیان شده است. این بحث برای درک تغییرات صورت گرفته در نقش و هدف‌های حسابرسان، موضوع‌های مطرح در این زمینه، استفاده کنندگان از خدمات حسابرسی و نیز وظایف کنونی بسیار سودمند است. این بررسی تاریخی چشم‌انداز مناسبی را برای نگاه به مشکلات کنونی و راه حل‌های پیشنهادی فراهم می‌سازد. مرحله بعد، کاوش جهت یافتن فرضیات بدیهی برای حسابرسی

است. طبق تعریف، این مفروضات براساس هدف‌ها و نقش‌های بیان شده برای حسابرسی استنتاج می‌شوند و فراهم‌کننده نوعی حفاظت‌توری برای مفاهیم اساسی هستند که بعداً از آن‌ها متوجه می‌شوند.

در بیان یک تئوری حسابرسی، بیان مفروضات بنیادین به منظور اعتبار بخشی به آن تئوری ضروری است. اگر مفروضات بیان شده معتبر نباشند، در این صورت هدف‌های اصلی حسابرسی نیز برآورده نخواهد شد. به عبارت دیگر، بررسی مفروضات، یک روش مناسب جهت قضاؤت در مورد معقول بودن و معتبر بودن استدلال‌های مفهومی درباره حسابرسی است.

عناصر نهایی به کار رفته در تعزیه و تحلیل تئوری مطرح شده در این کتاب، مفاهیم بنیادی حسابرسی هستند که با توجه به هدف‌های تعیین شده و مفروضات مربوطه استنتاج می‌شوند. با وجود این‌که تعداد این مفاهیم نسبتاً کم هستند اما قلب تئوری حسابرسی را تشکیل می‌دهند. این مفاهیم رابط بین هدف‌های تعیین شده حسابرسی و ابزارهایی هستند که به وسیله آن‌ها حسابرس تلاش می‌کند تا به این هدف‌ها دست یابد. بدون مشخص کردن و پذیرش این مفاهیم، حسابرسی تا حد انجام یک سری تکنیک‌های حسابرسی تنزل می‌یابد که هیچ‌گونه هدف روشن و صریحی را دنبال نمی‌کنند.

با استناد اذعان نمود، در صورتی که موقعيتی در امر تأليف کتاب‌های درسی دانشگاهی در حوزه دانش حسابداری و حسابرسی حاصل شده، خود را مرهون و مدیون حضور در محضر درس و تلاش‌های ارزنده اساتید گرانقدر و پیشگام این رشته می‌دانم. کسانی چون شادروان دکتر عزیز نبوی، مرحوم حسن سجادی‌نژاد، شادروان اسماعیل عرفانی، مرحوم دکتر فضل الله اکبری، دکتر علی تقی بانی تحصیلات تکمیلی حسابداری در ایران، استاد مصطفی علیمدد، دکتر علی نیکخواه آزاد و سایر اساتید محترم که نام بردن از تمام این عزیزان در این مکتب مختصر ممکن نیست، و سپاسگزاری، کمترین انجام وظیفه در مقابل زحمات ایشان است.

از تمام عزیزانی که زحمات ارائه آراسته کتاب را عهده‌دار بوده‌اند، سپاسگزاری می‌نمایم. کتاب حاضر خالی از لنزش‌ها و اشتباه‌های احتمالی نیست و مسئولیت ایرادهایی که باقی مانده‌اند تماماً به عهده این جانب است. دریافت نظرات اصلاحی همکاران و صاحب‌نظران گرامی از طریق ناشر، موجب امتنان مؤلف و غنای بیشتر چاپ‌های بعدی خواهد شد.

یحیی حساس یگانه

تهران، تابستان ۱۳۸۴